

30 godina NZCH

Dame i gospodo, uvaženi uzvanici i gosti, drage Crnogorke i Crnogorci.

Dozvolite mi da na početku uputim poseban pozdrav:

predsjedniku Republike Hrvatske Zoranu Milanoviću i predsjedniku Crne Gore Milu Đukanoviću koji su pokrovitelji ove naše svečanosti i koji su našli vremena biti večeras, sa svojim suradnicima, ovđe s nama. Hvala vam.

Poštovani: izaslaniče predsjednika Hrvatskog sabora gospodine Stier, izaslaniče predsjednika Vlade RH gospodine Kusić, otpravniče poslova Ambasade CG u RH gospodine Grboviću, izaslaniče gradonačelnika Grada Zagreba gospođu Knorr, predsjednice Županijske skupštine Zagrebačke županije gospođu Glasnović, predsjednice Savjeta za nacionalne manjine gospodine Tolnaueru, predsjednice Matice crnogorske gospodine Raduloviću, posebna savjetnice Ministra vanjskih i europskih poslova gospođu Babić Galić, predstavnice Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske gospođu Božinović, predstavnice Gradskog ureda za međugradsku i međunarodnu suradnju, ljudska prava i prava nacionalnih manjine gospođe Klašnja i Horvatin, gospodine Lončar, predstavnici Hrvatskog građanskog društva CG iz Kotora i Hrvatskog nacionalnog vijeća CG iz Tivta, predstavnici crnogorskih udruga i društava iz Republike Slovenije, predstavnici udruženja i društava članica NZCH, predstavnici vijeća nacionalnih manjina Grada Zagreba.

Vaše prisustvo ovom jubileju govori o ugledu koje pripadnici crnogorske zajednice kao pojedinci i kao kolektivitet uživaju u Republici Hrvatskoj i u okruženju.

Prije točno 30 godina osnovana je NZCH.

Osnivačka skupština je održana 21. 12. '91. u Zagrebu. Osnivačkoj skupštini predsjedavao je prof. Veselin Simović-Aga, a za prvoga predsjednika izabran je publicista Drago Kastratović. Zajednica je registrirana 16. 1. '92. rješenjem Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Hrvatske i upisana kao udruga građana u registar. Bila je to, među prvim, primjena, u praksi tek donesenog „Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj“.

Sve iza toga je, povijest!

Proteklih trideset godina je priča o našim zamislima i ostvarenjima, maštanjima i nadama, uzletima i iskušenjima to je, u stvari, priča o nama samima, kakvi bjesmo i što činjesmo u proteklom periodu. Nemoguće je u ovom današnjem obraćanju pokazati sve u svoj punoći i slojevitosti pojedinačnih i zajedničkih sudbina, ali je ovo prilika da se barem fragmentarno podsjetimo na neke bitne i prijelomne, kao i na one pojedince koji su svojom nesebičnošću i

angažmanom omogućili ovih trideset godina njenog postojanja, neki od njih su danas sa nama, a veliki broj njih nažalost više nije.

Prva dekada i prostor djelovanja Nacionalne zajednice određen je ukupnošću tadašnjih odnosa u Republici Hrvatskoj. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske je formirana u vremenu koje nije bilo blagonaklono prema Crnogorcima i Crnoj Gori. U najtežim ratnim godinama prve polovice 90-tih godina, Nacionalna zajednica je nosilac brojnih i zapaženih inicijativa, tribina, izdavačkih pothvata, kao trajno svjedočanstvo političke lucidnosti, građanske hrabrosti i poduzetnosti hrvatskih Crnogoraca. A na liniji kako afirmacije hrvatske suverenosti, tako i nastojanja da se i Crna Gora izmakne iz opakog hegemonističkog stroja. I danas zadivljuje dosljednost s kojom su Crnogorci u Hrvatskoj, pošteno i mudro, dokazivali opredjeljenje da je njihova humanistička misija da ukupnom djelatnošću pokušaju vratiti izgubljeno povjerenje, izgraditi porušene mostove suradnje dvije države i izvući Crnu Goru iz historijskog bespuća.

Od 1999. godine nakon konsolidiranja stanja u NZCH, programskih i organizacionih promjena i izborom novog rukovodstva (prof. dr. Ljubomir Kuljača, a od 2001. dr. sc. Radomir Pavićević) NZCH otvara, jednu od, u svom ukupnom djelovanju, najznačajnijih i po mnogo čemu jedinstvenih i izuzetno uspješnih aktivnosti - internacionalizacija crnogorskog pitanja, temeljena na pravu Crne Gore da bude samostalna i međunarodno priznata država.

Nacionalna zajednica kroz Stavove, i Otvorena pisma, u više navrata, upućena na različite adrese od institucija UN, preko EU, Vijeća Europe veleposlanstava u Republici Hrvatskoj, institucija u Republici Crnoj Gori, naglašava potrebu hitnog rješavanja crnogorskog pitanja.

Tada je NZCH i iskoračila izvan granica Republike Hrvatske i započela svoje uspješne veze s brojnim društvima crnogorskog podrijetla širom svijeta. U pojedinim slučajevima je ona prerasla u konkretnu programsku suradnju koja je u kontinuitetu do današnjih dana i primjer povezivanja na programima očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta. U isto vrijeme Nacionalne zajednice pozitivno odgovara na inicijativu za održavanja *Prvog kongresa crnogorskih iseljenika* u New Yorku listopad '99. uz aktivno učešće na izradi osnovnih dokumenata.

Bili smo inicijatori i glavni suorganizator *Drugog svjetskog kongresa crnogorskih iseljenika* održanog na Cetinju u kolovozu 2000.

Ideja nezavisne i međunarodno priznate Crne Gore s formiranjem Pokreta za nezavisnu evropsku Crnu Goru (u čija tijela su bili uključeni naši članovi prof. emeritus *Veselin Aga Simović*, slikar *Dimitrije Popović* i književnik *Mirko Kovač*) dobila je svoje završne oblike, kao i dugogodišnja aktivnost NZCH na internacionalizaciji crnogorskog pitanja i pravu Crne Gore

da samostalno odlučuje o svojoj sudbini. Završni čin ovog procesa zbio se na povijesnom referendumu 21. 5. 2006.

Vezano uz najnovija zbivanja u Crnoj Gori nakon parlamentarnih izbora od 30. 8. 2020. godine Nacionalna zajednica je jasno i nedvosmisleno izrekla svoj stav: pozdravili smo demokratski iskorak promjenjivosti vlasti na izborima, izrazili nadu da će demokratski iskoraci i reforme biti brzi i vidljivi, izrekli i određenu sumnju u realizaciju istih, a posebno istakli: da nas je dugogodišnje iskustvo "naučilo da imamo povjerenje u razboritost građana Crne Gore, u njihov borbeni demokratski potencijal da se uspješno suprotstave opakim tendencijama da se u ime demokratije razmašu retrogradne snage i regresivni asimilatorski, hegemonistički i kleronacionalistički procesi. Kao i vazda, našu podršku uživaju svi istinski borci za suverenost Crne Gore, svi koji je demokratski grade i pravno čuvaju, svi koji su ponosni na svoju baštinu i samosvjesno oblikuju svoju budućnost, svi koji znaju... da drugoga čuvaju od sebe, ali da nikada i nikome ne daju svoje, da sačuvaju svoju državu"

Dame i gospodo, pokušaću u sažetim cjelinama iznijeti, uz prethodno izrečeno, dostignuća i ključne odrednice, ovih proteklih trideset godina naše male ali ponosne Zajednice:

PRVO- Činjenica je da NZCH funkcionira kao savez udruženja, bez majorata i naredbodavnosti, s autonomijom u punom značenju te riječi. Vežu nas zajednički motivi, vrijednosti i htijenja, osjećaj obveze očuvanja „crnogorskog bića“ u Republici Hrvatskoj ne u suživotu s većinskim stanovništvom već u zajedničkom životu i uvjerenju da mi Crnogorci nijesmo građani drugog reda u hrvatskom društvu, a da naš ugled zavisi prvenstveno od nas samih, od naše volje i pameti da ne samo očuvamo nego i razvijemo vlastito samopoštovanje i prepoznatljivost. Ugled u sredinama življenja mjeri se pojedinačnim ugledom, onim čime su Crnogorci i oni podrijetlom iz Crne Gore prepoznati u svojoj sredini. A prepoznati su kao umjetnici, znanstvenici, sportaši, gospodarstvenici, javni radnici koji su obilježili vrijeme i prostor djelovanja kao njegovi stvaraoci i kreatori. Uz ispriku velikom broju ostalih, spomnuću samo neke: Dušan Vukotić, Dimitrije Popović, Stevan Luketić, Mirko Kovač, Veselin Simović Aga, Veljko Bulajić, Slobodan Đokić, Pavle Spasić, Strahinja Marović, Milka Babović, Dragutin Lalović, Milutin Drljević, i oni ranije spomenuti, kao i generaciju onih koji su rođeni u Republici Hrvatskoj i koji su već sada stekli ugled i međunarodno priznanje kao znanstvenici, sportaši, gospodarstvenici, novinari. Posebno smo ponosni na činjenicu da je veliki broj njih bio sudionicima programskih aktivnosti NZCH, i članovima vijeća crnogorske nacionalne manjine u gradovima i županijama.

DRUGO- Smisao ukupnog djelovanja i ostvarivanja kulturne autonomije je u kvalitetnijoj integraciji u hrvatsko društvo i državu nasuprot asimilaciji i getoizaciji. U integraciji našeg manjinskog korpusa, prije svega podrazumijevamo kulturu kao našu legitimaciju, odnosno njeno javno afirmiranje u svim sredinama u kojima živimo.

Prepoznati smo po kvaliteti i brojnosti programa koje stvaramo u suradnji s partnerima iz Crne Gore. Takav je i Program Kulturne manifestacije-Dani crnogorske kulture, kojim smo, od 2004. kao multidisciplinarni program (s nizom prvorazrednih izložbi, koncerata, kazališnih predstava, filmova- istaknutih crnogorskih autora i mladih neafirmiranih stvaralaca), javnosti Republike Hrvatske predstavili veliki broj crnogorskih umjetnika, suvremenu kulturnu scenu Crne Gore ali i karakteristike i obilježja njene tradicionalne kulture. Naši gosti su bili od Voja Stanića, Mihaila Muja Jovićevića, Miodrag Šćepanović, do Zlatka Glamočaka, Abaza Dizdarevića, Igora Rakčevića, Rajka Todorovića Todora, Gorana Četkovića i mnogi drugi. S ponosom ističem činjenicu da su ta kulturna događanja postala sastavnim dijelom ukupne kulture sredina življenja, a neka od njih proglašena su najboljim godišnjim kulturnim manifestacijama u Republici Hrvatskoj.

Petrovdanski sabor Crnogoraca Hrvatske i Lučindanski susreti svojom kontinuitetom od preko dvadeset godina, govore o trajnosti i kvaliteti .

Danima crnogorskog filma i Dokumentarnim filmom u Crnogorskom domu, predstavili smo tradicionalno i suvremeno stvaralaštvo poznatih crnogorskih autora i prikazali preko 150 što igranih što kratkometražnih i dugometražnih dokumentarnih filmova. Crnogorska kinoteka je NZCH dodijelila POVELJU RATKO ĐUROVIĆ, za očuvanje i promociju crnogorske filmske baštine.

Program Izdavačke djelatnost, koja je postala naš zaštitni znak s nekoliko biblioteka (*Luča, Plodovi veza, Zelene sveske, Svjedočanstva vremena*) i preko devedeset naslova od kojih su neki sam vrhu izdavačke djelatnosti, spomenici vremenu i osobama, u suradnji s renomiranim izdavačima iz Hrvatske- Skaner studijom, Antibarbarusom, Disputom. Biblioteka Luča broji 18 naslova, tu su monografije: Darko Drljević, Zaboravljeni vizionar Dušan Vukotić, ART-retrospektiva Dimitrije Popović, Josip Slade Šilović, i brojni drugi naslovi.

TREĆE- ono što kolokvijalno nazivamo *Crnogorci u političkom sustavu Hrvatske* ili politička integracija u hrvatsku demokratsku državu. Donošenjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (prije 20 godina) omogućeno je uvođenje nacionalnih manjina u politički

sustav (kroz lokalnu samoupravu) što istinski predstavlja novinu i do sada neprimijenjenu praksu u ostvarivanju manjinskih prava.

O našoj političkoj integraciji svjedoči i činjenica da već u pet mandata imamo svog predstavnika u Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

ČETVRTO- godinama gradimo principijelne i plodne veze sa matičnom državom kao važnim osloncem u našem ukupnom djelovanju, kako sa službenim institucijama, tako i s kulturnim i nevladinim udruženjima. U vezama s Crnom Gorom, posebno ističem važnost i plodnost suradnje s Maticom crnogorskom, koja datira od samog početka njenog osnivanja, a rezultira brojnim uspješno realiziranim programima. Ove godine je to bila izložba 80. godina 13. jula-GODINE PONOSA I PRKOSA, koja je prošla veliki broj gradova u CG i Hrvatskoj. U ovom procesu posebno je važno povezivanje i suradnja naše Zajednice s Hrvatskim građanskim društvom CG iz Kotora i Hrvatskim nacionalnim vijećem CG iz Tivta na građenju mostova suradnje i vraćanja povjerenja dvije države kroz niz projekata. Uz napomenu da ovakva bliska suradnja i međusobno razumijevanje nijesu bili posljedica bitnog poboljšanja međudržavnih odnosa Crne Gore i Hrvatske, nego da su, upravo obrnuto, ove aktivnosti prethodile tom poboljšanju i u mnogo čemu ga olakšale.

Crna Gora i Hrvatska su potpisnice bilateralnog Sporazuma o zaštiti prava pripadnika crnogorske manjine u RH i hrvatske manjine u CG.

Čestitam ovu godišnjicu i članicama NZCH: Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Rijeka, Zajednici Crnogoraca Split, Zajednici Crnogoraca Pula, Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ Umag, Zajednici Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije, Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Osječko baranjske županije, Društvu Perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“ i KUD „Montenegro- Montenegrina“ i prijatelja Crne Gore, Beli Manastir. Budite Ponosni na sve ovo ostvareno u proteklih trideset godina, to je vaše djelo!

Bez podrške pojedinih institucija Republike Hrvatske sigurno ne bismo imali ovakve impresivne rezultate. Tu prvenstveno mislim na Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske i njegovog predsjednika, Grad Zagreb i njegovog bivšeg gradonačelnika, Zagrebačku županiju i Ministarstvo kulture RH.

I da zaključim, u Uvodniku prvog broja Ljetopisa crnogorskog objavljenog prije skoro dvadeset godina, tadašnji urednik prof. dr. Dragutin Lalović napisao:

„bez svojih Crnogoraca Hrvatska ne bi bila ono što želi biti; bez svoje Hrvatske Crnogorci koji u njoj žive ne bi bili ono što jesu ili mogli biti“.

HVALA I ŽIVJELI!